

of the Past in the Sufi Ṭabaqât Genre", *Sufi*, sy. 31, London 1996, s. 13-18; K. Honerkamp, "Abû 'Abd al-Rahmân al-Sulamî (D. 412/1201) on Sa-mâ', Ecstasy and Dance", *Journal of the History of Sufism*, IV, Paris 2003-2004, s. 27-40; G. Böwering, "al-Sulamî", *EP²* (Ing.), IX, 811-812; S. Sh. Kh. Hussaini, "Abû 'Abd-al-Rahmân Solamî", *EIr.*, I, 249-250.

SÜLEYMAN ULUDAĞ

SÜLEYM (Benî Süleym)

(بنو سليم)

Kays Aylân'a mensup
bir Arap kabilesi.

Kabilenin atası Süleym'in soyu Mansûr b. İkrime b. Hasefe (Kâ'b) b. Kays b. Aylân b. Mudar b. Nizâr b. Mead vasıtasıyla Ad-nân'a ulaşır. Becîle, Ri'l, Zekvân, Usayye, Bühse, Kunfûz, Semmâl, Matrûd, Zübâb, Cürre, Şerîd, Sa'lebe ve Zafer, Benî Süleym'in meşhur kolları arasında sayılabilir. Başta Mekke ile Medine arası olmak üzere Hicaz'ın önemli bir kısmıyla Necid'in yu-karı taraflarındaki Vâdiilkurâ ve Teymâ', Benî Süleym'in en yoğun olarak bulundu-ğu yerlerdi. Kendilerine nisbet edilen har-relerde otururlardı. Kabilenin buralarda ya-şayan Gatafân, Hevâzin ve Hilâl kabilele-riyle yakın ilişkileri vardı. Geniş bir bölgeye ve Basra körfezi yoluna hâkim oldukları-ndan ticaretle meşgul olan Mekkeliler ve Me-dine yahudileriyle de iyi ilişkiler içindeydi-ler. Ukâz panayırına devamlı şekilde katı-lan Benî Süleym ile Hevâzinliler, İslâm ön-cesinde kabileler arasında çıkan savaşlar-da önemli rol oynamışlardı. Benî Süleym bu dönemde Yevmü'l-Cürûf denilen sava-şta Hüzeyl'e mensup Benî Muâviye'ye bas-kında bulunmuştu. Benî Süleym ile Benî Kilâb arasındaki savaşlarda Benî Kilâb ka-bilesine mensup Zâtülhimme'nin yaptık-larını anlatan *Sîretü'l-Emîre Zâti'l-him-me* ilk dönem Arap edebiyatında destan sayılabilecek örneklerden biridir.

Uzzâ putuna tapan ve bunun yer aldı-ğı mâbedin hizmetini üstlenen kabilele-ten olan Benî Süleym ayrıca Zamar adlı bir puta tapardı. Hîre'de oturan Benî Sü-leymîliler hristiyan olmuşlardı (Cevâd Ali, IV, 227). Benî Süleym, İslâmiyet'ten sonra Kureyş müşriklerinin yanında yer aldı. Hic-retin ardından Medine'yi doğudan tehdit eden Benî Süleym'in müslümanlara karşı düşmanca tavırları zaman zaman çatışma-lara sebep oluyordu. Aralarında, sayıları çok az olsa da Safvân b. Muattal gibi erken dö-nemde müslüman olanlar da vardı.

Hz. Peygamber, Bedir Gazvesi'nden dön-dükten yaklaşık bir hafta sonra Benî Sü-

leym ve Benî Gatafân'ın Karkara mevkiin-deki Küdr suyunun başında toplanmak-ta oldukları haberini alınca 200 kişilik bir kuvvetle harekete geçti. Müslüman birli-ği Küdr suyunun başına geldiğinde kim-seyi bulamadı. Üç gece beklendikten son-ra Benî Süleym ile Benî Gatafân'a ait 500 deve ganimet olarak alınıp Medine'ye doğ-ru hareket edildi (Vâkıdî, I, 186; İbn Sa'd, II, 31). Ardından Resûl-i Ekrem, Gâlib b. Ab-dullah el-Leysî kumandasında bölgeye ye-ni bir birlik gönderdi. Üç şehid veren bir-lilik çok sayıda hayvanı ganimet olarak geri döndü. Ertesi yıl Süleymoğulları'nın Me-dine'ye 200 kilometre mesafedeki Bah-ran'da müslümanlara karşı asker topladı-kıların haber alınması üzerine 300 kişilik bir kuvvetle yola çıkan Hz. Peygamber (Ce-mâziyelevvel 3 / Kasım 624) Bahran'da bir süre kaldı. Herhangi bir kuvvet ortaya çı-kmayınca Medine'ye hareket etti (Taberî, III, 153). Uhud Gazvesi'nden yaklaşık dört ay sonra Resûlullah, İslâm'ı anlatmak üzere Âmir b. Sa'saa kabilesine Münzir b. Amr el-Hazrecî başkanlığında yetmiş kişilik bir heyet gönderdi. Heyet Benî Süleym yur-dunun yakınında Bî'rîmaüne'de konakla-dığı sırada kabile reisi Ebû Berâ Âmir b. Mâlik'in yeğeni Âmir b. Tufeyl, Benî Sü-leym kabilesinin Ri'l, Zekvân ve Usayye kol-larını harekete geçirerek heyete saldırdı; Münzir arkadaşlarıyla birlikte bu saldırıda şehid oldu (Safer 4 / Temmuz 625).

Benî Süleym, Hendek Gazvesi'nde Mek-keli müşriklerle yahudilerin oluşturduğu ittifaka katılarak 700 kişiyle destekte bu-lundu. Hz. Peygamber hicretin 7. yılı Zil-hicce ayında (Nisan 629) Ahrem b. Ebû'l-Avcâ kumandasında elli veya altmış ki-şilik askerî birliği Benî Süleym üzerine gön-derdi. Birliğin içerisinde yer alan casusla-rından durumu haber alıp hemen hazırlık-lara başlayan Süleymoğulları, İbn Ebû'l-Avcâ'nın İslâm'a davet teklifini kabul et-meyerek müslümanlara ok yağdırdılar. Ah-rem ve birkaç arkadaşı yaralı olarak kur-tulurken diğerleri şehid oldu (İbn Sa'd, II, 123).

Mekke'nin fethi için hazırlıklar yapılır-ken kendilerine karşı seferin düzenlene-ceği muhtemel düşmanlar arasında Benî Süleym'in de sayılması (Vâkıdî, II, 796) ka-bilenin önemli bir tehdit unsuru olmayı sürdürdüğünü göstermektedir. Bu sırada Benî Süleym'den, aralarında İbnü'd-Dü-gunne diye tanınan Rebîa b. Rufey' b. Sa'-lebe ile İrbâd b. Sâriye es-Sülemî'nin de bulunduğu altı kişilik bir heyet Medine'ye gelerek İslâmiyet'i kabul etti. Bu heyette bulunanların gayretiyle İslâmiyet'i kabul

eden Benî Süleym'den yaklaşık 900 kişilik bir topluluk Mekke'nin fethine katıldı. Hz. Peygamber hicretin 9. (630) yılında Abbâd b. Bîşr'i Benî Süleym ve Benî Müzeyne ka-bilelerine zekât âmili olarak gönderdi. Be-nî Süleym'in topraklarından çıkarılan ma-denlerden vergi tahsil edilmesi de bu dö-nemde başladı. Hevâzinliler'le birlikte irtid-ad hareketleri içerisinde yer alıp almama konusunda tereddüt gösteren Süleymo-ğulları, Hâlid b. Velîd'in Büzâha'da Tuley-ha b. Huveylid ve Uyeyne b. Hısn'ı yenme-si üzerine Hz. Ebû Bekir'e itaat arz etmek-ten başka çare kalmadığını görerek Me-dine'ye bağlılıklarını sürdürdüler. İlk İslâm fetihleri sırasında Benî Süleym'in bir kıs-mı Hicaz ve Necid'de kalırken bir kısmı el-Cezîre'de Diyâr-ı Mudar, Irak'ta Kûfe, Bas-ra, Horasan, Mısır ve Kuzey Afrika'ya göç edip buralarda idarî ve askerî görevler üst-lenmeye başladı. Hz. Ali-Muâviye mücade-lesinde Benî Süleym Hz. Ali tarafında yer aldı. Muâviye özellikle hac yollarında et-kin olan Benî Süleym'in desteğini almak için büyük çaba gösterdi.

Benî Süleym'den bazıları Emevîler dö-neminde bürokraside görev aldı. Afganis-tan'da İslâm hâkimiyetinin yerleşmesinde önemli katkıları olan Kays b. Heysem ile Horasan Valisi Eşres b. Abdullah bunların en meşhurlarıdır. Abbâsî Halifesi Ebû'l-Ab-bas es-Seffâh, Emevîler'e karşı kendileri-ni destekleyen Benî Süleym'e Bilbis'te iktâ-lar verdi (Hammûd b. Dâvî el-Kasâmî, II, 264). Hicaz'da yaşayan ve çevredeki kabi-lelere baskınlar düzenleyerek yağmacılık yapmayı sürdüren Benî Süleymliler, 230'-da (845) topraklarına bazı Yemenliler'in yerleştirilmesi üzerine isyan ederek Me-dine'yi yağmalayıp hac yolunu kapattılar. Bağdat hükûmeti, Hammâd b. Cerîr et-Taberî kumandasındaki kuvvetlerle onları denetim altına almak istediysede başa-rılı olamadı. Bunun üzerine Halife Vâsiğ-Billâh tarafından görevlendirilen Boğa el-Kebîr kumandasındaki birlikler Benî Sü-leym'i etkisiz hale getirdi (Taberî, IX, 129-131). Karmatîler'in en büyük destekçile-ri bedevî hayat tarzını sürdüren Benî Sü-leym idi. Kabile Abbâsîler'e karşı muhale-fet hareketlerinin başında yer alıyordu.

109 (727) yılında Emevî Halifesi Hişâm b. Abdülmelik tarafından Benî Hilâl ile bir-likte Suriye ve Irak'tan sürülen Benî Sü-leym, Mısır'da özellikle Saîd ve çevresinde yoğunlaşarak alt kolları oluştu. Fâtımî Ha-lifesi Müstansır-Billâh 441'de (1049) veziri Hasan b. Ali el-Yâzûrî'yi Benî Süleym ve Benî Hilâl reisleriyle görüşmek üzere Sa-îd'e gönderdi. Vezir onlara bazı şehirlerin

idaresinin kendilerine verileceğini ve elle-
rine geçen her şeyin ganimet sayılacağını
söyledi. Bunun üzerine Benî Hilâl ile bir-
likte Nil nehrinin batısına geçip kendileri-
ne vaad edilen toprakların ilki olan Ber-
ka'ya doğru yürüyen Benî Süleym önleri-
ne çıkan yerleşim birimlerini yağmalaya-
rak yakıp yıktılar. Benî Hilâl'in diğer bölge-
leri de ele geçirmek için bir an önce hare-
ket etmek istemesine karşılık Benî Süleym,
Berka'da yerleşmeye karar verdi. Bundan
sonraki süreçte İspanya'ya da giden Benî
Süleym, Kuzey Afrika'da önemli bir siyasi
güç ve denge unsuru oldu. Nitekim Mu-
vahhidler, Benî Süleym'i desteklemeye baş-
layınca Murâbitlar da Benî Hilâl'i kendi ta-
raflarına çekmeye çalışıyordu.

Benî Süleym'den başta şair olmak üzere
çok sayıda âlim ve edip yetişmiştir. Arap-
lar'ın en meşhur kadın şairi olan sahâbî
Hansâ ile kahramanlık şiirleriyle tanınan
sahâbî Abbâs b. Mirdâs kabilenin meşhur
şairlerindendir. Tâbiînden Ebû Abdurrah-
man es-Sülemî, Basra Mu'tezile ekolünün
ileri gelen âlimlerinden Benî Süleym'in âzat-
lısı Muammer b. Abbâd, Vâsıl b. Atâ'nın
talebelerinden Heyyâc b. Alâ, Eş'arî kelâm-
cısı Ebû Ca'fer Muhammed, Mâlikî fakihî
İbn Habîb es-Sülemî, Nişâburlu sûfî İbn
Nüceyd ve ailesi içinde çok sayıda âlim ye-
tişen *Tabakâtü's-şûfiyye* müellifi Muham-
med b. Hüseyin es-Sülemî, Benî Süleym'e
mensup âlimler arasında sayılabilir. Günü-
müzde Benî Süleym ve kolları Suudi Ara-
bistan, Suriye, Mısır ve Kuzey Afrika'da var-
lıklarını sürdürmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *el-Megâzî*, I, 186; II, 741, 796, 812-813;
aynca bk. İndeks; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 31,
123; İbn Habîb, *el-Münemmak*, s. 234; Belâzûrî,
Fütûh (Fayda), s. 267, 363, 498; Taberî, *Târîh*
(Ebû'l-Fazl), III, 153; V, 170, 172; IX, 129-131; ay-
rıca bk. İndeks; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, I-XIII, tür.yer.;
İbn Kesîr, *el-Bidâye*, I-XIV, tür.yer.; Kalkaşendî, *Ni-
hâyetü'l-ereb*, Beyrut 1405/1984, s. 271-272;
Fikret İşıltan, *Urfa Bölgesi Tarihi*, İstanbul 1960,
s. 31, 106, 131; Cevâd Alâ, *el-Mufaşşal*, IV, 227; ay-
rıca bk. İndeks; M. Lecker, *The Banû Sulaym: A
Contribution to the Study of Early Islam*, Jerusa-
lem 1989; a.mlf., "Sulaym", *EI*² (İng.), IX, 817-
818; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi* (Tuğ), I, 29,
241, 264, 414, 466-482; II, 967; Hammûd b. Dâvî
el-Kasâmî, *Şimâlü'l-Hicâz*, Beyrut 1993, II, 264;
M. Süleyman et-Tayyib, *Mevsû'atü'l-kabâ'il-i'l-
'Arabiyye*, Kahire 1414/1993, II, 526-991; R.
Daghfour, "De l'origine des Banu Hilal et des Ba-
nu Sulaym", *Les cahiers de Tunisie*, XXIII/91-92,
Tunus 1975, s. 41-68; Râdî Delfûs, "el-'Avâmî-
lül-İktîşâdiyye li-hicreti Benî Hilâl ve Benî Sü-
leym min Mısır ilâ İfrîkiyye", *Mû'errihu'l-'Arab*,
sy. 18, Bağdad 1981, s. 13-45; H. Lammens, "Sü-
leym b. Mansur", *IA*, XI, 96-97.

MEHMET AZIMLI

SÜLEYMAN

(سليمان)

Hz. Dâvûd'un oğlu,
İsrâiloğulları'na gönderilen
hükümdar-peygamber.

Yahudilik'te ve Hristiyanlık'ta sadece
kral, İslâm'da ise hükümdar-peygamber
kabul edilir. Süleyman isminin İbrânice'-
deki karşılığı olan Şelomoh'nun (Şlomo)
"barış, selâmet, sükûnet" mânasındaki şa-
lom kelimelerinden geldiği ve "barışsever,
barışçı" anlamını taşıdığı belirtilir. Ahd-i
Atîk'te yer alan bilgiye göre Dâvûd, Tanrı'-
dan oğlunun döneminde barışın hâkim ola-
cağı müjdesini aldığı için ona bu adı ver-
miştir (I. Tarihler, 22/9). Bir yoruma göre
Şelomoh, "Yahve onun mülkünü korusun"
mânasındaki daha uzun bir ismin kısaltıl-
mış şeklidir. Bazı yahudi kaynakları ise bu
ismi annesi Bat-şeba'nın koyduğunu kay-
deder (*EJd.*, XV, 96). Peygamber Natan
ona Yedidya (Rabbin sevgilisi) adını ver-
miş (II. Samuel, 12/25), saltanatı boyunca
hüküm süren barış sebebiyle asıl olan
Yedidya'nın yerine Şelomoh ismi kullanıl-
mıştır (*DB*, V/2, s. 1383; *New Catholic Ency-
clopedia*, XIII, 421). Bu ismin Süryânîce
menşeli olduğu da ifade edilmiştir (Jeffery,
s. 178). "Vâiz" anlamında Kohelet (Vâiz, I/1)
olarak da adlandırılan Süleyman ayrıca
"Tanrı'ya bağlı" anlamında Lemuel, "bilge
sözleri toplayan" anlamında Agur, bütün
dünya üzerinde hüküm sürdüğü için Ya-
keh (Meseller, 31/1; 30/1), mâbedi inşa et-
tiği için Ben, Tanrı onunla beraber olduğu
için İthiel isimleriyle anılmıştır (Ginzberg,
V, 91; *EJd.*, XV, 106). İslâm kaynaklarına
göre de Süleyman İbrânîce kökenli olup
"sağlık" anlamındadır (Mustafavî, V, 226;
Cevâlikî, s. 191). Bu ismin Selâm(et) keli-
mesinden geldiği, düşmanları ona teslim
olduğu ve o da düşmanlarından emin bu-
lunduğu için kendisine bu adın verildiği de
rivayet edilmiştir (Fîrûzâbâdî, VI, 86).

Yahudilik'te. İsrâiloğulları'nın üçüncü kralı
olan Süleyman hakkında başta Ahd-i Atîk
olmak üzere yahudi sözlü geleneğinde ve
diğer yahudi kaynaklarında pek çok riva-
yet ve efsane yer alır. Ahd-i Atîk'teki bazı
ifadeler, Kudüs'te dünyaya gelen Süley-
man'ın Dâvûd'un Bat-şeba'dan doğma ikin-
ci çocuğu olduğuna işaret etse de (II. Sa-
muel, 11/27; 12/18, 24) diğer bazı ifadelere
ve seçere listelerine göre o Bat-şeba'dan
doğan dördüncü çocuktur (II. Samuel, 5/
14; I. Tarihler, 3/5, 14/4). Kendisi için bir
saray yaptırdıktan sonra Tanrı için de bir
mâbed yaptırmak isteyen Dâvûd'a zürri-

yetinin ondan sonra saltanat süreceği, ye-
rine geçecek oğlunun bir mâbed inşa ede-
ceği (II. Samuel, 7/12-13) ve bu oğlunun
Süleyman olduğu bildirilmiştir (I. Tarihler,
17/11, 22/9; 28/5-6). Dâvûd yaşlandığında
diğer oğlu Adoniya kendini krallığın vârisi
ilân etmiş, buna karşılık Peygamber Na-
tan ve Bat-şeba'nın telkin ve hatırlatma-
sıyla Dâvûd, kendi yerine oğlu Süleyman'ın
kral olduğunu belirte başkâhin Tsadok'a
Süleyman'ı kral olarak görevlendirmesini
(meshetme) emretmiş, böylece Süleyman
daha babasının sağlığında kral sıfatıyla taht-
ta geçmiştir. O dönemde ilk çocuğun taht-
ta geçmesi gibi bir kural bulunmadığından
Dâvûd'un küçük oğlu Süleyman'ı kral
seçmesi kınanmamış, aksine Süleyman
krallığın ileri gelenlerinin desteğini almış-
tır (I. Krallar, 1/1-53; I. Tarihler, 29/24).

Bir yoruma göre Süleyman milâttan önce
967-965 yılları arasında babasıyla birlikte,
965-928 arasında tek başına hüküm sür-
müş, diğer bir yoruma göre ise babasının
vefatından kısa bir süre önce 971 veya 970'-
te kral olmuş ve 931 yılına kadar hüküm
sürmüştür. Kral olduğunda, "Allahım! Ben
henüz çocuk denecek bir yaşta yöneticilik
nedir bilmezken bu kulunu babam Dâ-
vûd'un yerine kral yaptın" demesinden ha-
reketle (I. Krallar, 3/7) Süleyman'ın on iki
veya on dört yaşlarında krallık tahtına
oturduğu nakledilirse de, kral olduğunda
muhtemelen yirmi yaşlarındaydı. Babası
Dâvûd'un saltanatının yirminci yılında doğ-
muş ve onun gibi kırk yıl krallık yapmıştır
(I. Krallar, 11/42; *DB*, V/2, s. 1383; *EJd.*, XV,
98-99).

Ahd-i Atîk'te yer alan bilgilere göre Dâ-
vûd, oğlu Süleyman'a Mûsâ'nın şeriatın-
dan ayrılmamasını, krallığını güçlendirici
tedbirler almasını öğütlemiş, bu çerçe-
vede yapması gerekenleri hatırlatmıştır (I.
Krallar, 2/1-9). Süleyman babasından sınırları
Fırat nehrinden Mısır'a kadar uzanan
bir krallık miras almış, bütün İsrâil üze-
rinde kral olmanın yanı sıra bölgedeki ül-
keleri vergiye bağlamak suretiyle emri al-
tına almıştır (I. Krallar, 4/1, 21). Tahta otu-
runca babasının tâlimatını uygulamaya
başlamış, öncelikle düşmanlarını ortadan
kaldırıp krallığını kuvvetlendirmiştir. Diğer
tarafтан Firavun'un kızını alarak Mısır'la
ittifak kurmuş, ülkeyi bu yönden gelecek
tehlikelere karşı güvence altına almıştır (I.
Krallar, 2/19-46; 3/1). Ülkenin yönetiminde
babası Dâvûd'un oluşturduğu yönetim kad-
rosunun bir kısmını muhafaza etmiş, di-
ğerlerini yenilemiş, ayrıca yeni görevler
ihdas etmiştir. Krallığın idare sisteminde
merkezî yönetim ve on iki eyalet valiliği